

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

МАТЕРІАЛИ

Третьої всеукраїнської
науково-практичної конференції
з міжнародною участю

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК»

ЧАСТИНА II

20 грудня 2013 р.
м. Дніпропетровськ

на рові, з похиленою головою вирушала у зворотну дорогу, щоб через три-чотири дні знову з'явитися під язничним муром. Не заставши відведеної до ДПУ Марусі, передавала хлібину бідним в'язням й обнявши голову руками на колінах, відсиджувала на рові свої години...

Як попадався вартувий, що не виганяв і не стріляв по вікнах, Маруся під час «відвідин матері» сиділа на вікні своєї камери. Тоді дві жінки, кожна зі своїм горем, із спільною думкою про «нього» – сина й чоловіка, мовчки дивилися одна на одну і тихо плакали...

Мені довелося чути, що рідні батьки Марусі – багаті люди, відмовилися були від неї тільки через те, що вона проти їх бажання одружилася з бідним учителем Гольчевським. Коли ж потім до в'язниці вони пристали їй одежу й харчі – вона не прийняла. Одна дозорчиня, своя людина, що ризикуючи робила нам немало послуг, вговорювала її: «Марусю! Погодься з тим, що тобі пропонує ДПУ. «Виходь заміж» за якого-небудь чекіста. Поживеш із ним кілька днів і втечеш. Доберешся як-небудь за кордон до чоловіка. Він тебе за це не осудить, бо що ж для нього за радість, коли тебе розстріляють, або вишлють на Соловки. – Але ж я мусила би хоч не щиро стискати руку, що вбивала наших... Хоч один день жити з ним, як з чоловіком... Краще смерть... – Ти через свою упертість сама відбираєш собі все... На Соловках, як буде пізно, пожалкуєш... З мене досить любові до України й чоловіка... З думкою про те, що я залишаюся їм вірною, я буду щасливою і на Соловках...

Роздобувши за допомогою тієї дозорчині й київського жида Фіми Салтаніка (розстріляний в 1924 році) трохи потрібної одежі та речей, ми відправили Марусю на п'ять років на Соловки...» [8, с. 117–119].

В лютому 1924 р. уповноважений КРО групи по боротьбі з бандитизмом Іванов, керуючись ст. 32 Карного кодекса (та 215 ст. УПК) відправив слідчу справу Гольчевської Комісії адміністративного виселення пр. НКВС з метою виселення Гольчевської за межі Української РСР. Марія залишалася у Допрі №1 м. Вінниці. Після допитувань та знущань, 16 травня 1924 р. їй було винесено вирок: ув'язнення в концтаборі строком на 3 роки. Марусю було відправлено в м. Москву, в Бутирську в'язницю для подальшого направлення [6, арк. 135, 140].

За свідченнями сестри (по матері) Якова Гольчевського Г. Гончар, Марусю засудили і загнули у Ташкент, де її провідувала матір Якова. Коли Марусю звільнили, вона повернулася на Поділля. Відомо, що з 15 жовтня 1927 року вона працювала вчителькою 1-ї Вінницької 9-ї грудкової школи ім. Д. Бедного [1, с. 29; 2, с. 226].

4 березня 1931 р. у Львові Я. Гольчевський дав свідчення на судовому процесі проти радянського шпигуна А. К. Голинського. Виявляється, Яків звертався по допомогу до нього, просив його привести у Польщу Марію Шуматій, коли вона працювала у Вінниці. Через Голинського Гольчевський передав дружині свою останню фотокартку. Але зустріч Голинського з Шуматій так і не відбулася, а фотокартка Гольчевського опинилася у Харківському ДПУ [Завал, с. 203]. За іронією долі, у 1930 р. Марія перевелася в одну із професійних шкіл м. Харкова [1, с. 29].

Через свого зведеного брата Антона Ферфецького, якого в грудні 1929 р. через листування визвав з України до Варшави (зустріч відбулася після

січня 1930 р.), Яків спромігся передати Марії деякі матеріали і гроші. На нашу думку, це міг бути план переселення Марії до Польщі, фальшиві посвідчення тощо. Не випадково у радянських документах її називали – Маріка Жуматій. Антон не застав Шуматій у Вінниці і поїхав за нею у Харків (Марія мешкала по вул. Леніна, 54). Через деякий час Антон їздив до Марії ще раз, а навесні 1930 р. відвідав у Варшаві Гольчевського. Останній відклав поселення свого брата у Польщі, надавши йому інструкції відправив знову до Харкова. Але прикордонники Волочиської дільниці затримали Антона Ферфецького. Останній спромігся знищити листи [1, с. 198–199, 201]. Ймовірно, в подальшому Яків не намагався вийти на зв'язок з Марією, оскільки ближче до середини 1930-х рр. одружився з Надією Которович [2, с. 231–232]. Подальша доля М. О. Шуматій, на жаль, невідома.

На нашу думку, кохання між Яковом та Марією було сильним і доволі довгим. Але переживши тортури більшовицької влади, безумовно, отримавши психологічну травму, Марія віддала перевагу спокійному життю. Напевно вона боялася розчарувати чоловіка своєю поведінкою, а можливо, й фізичним виглядом. Проте, ця історична драма вимагає подальшого дослідження широкою географією в Україні, а також у Польщі. Як дане, так і схожі дослідження є актуальними і перспективними, заслуговують ґрунтовного вивчення.

Література:

1. Завальнюк К.В. Яків Гальчевський у документах епохи / К.В. Завальнюк, Т.В. Стецюк. – Кам'янець-Подільський: Медобори, 2012. – 224 с.
2. Коваль Р. Отаман святих і страшних / Р. Коваль. К.: Просвіта, 2000. – 288 с.
3. Красносілецький Д. П. Антибільшовицький рух селян в правобережній частині УСРР у 1920 – 1924 роках / Д. П. Красносілецький. Хмельницький: ХНУ, 2009. – 275 с.
4. Красносілецький Д. П. Педагогічний фактор у житті Якова Гальчевського / Д. П. Красносілецький. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / Гол. ред. І.М. Шоробура. – Хмельницький: ХГПА, 2012. – Вип. 11. – С. 150–155.
5. Покровський В. Поліг за невмирущу ідею Української Державності / В. Покровський. Летичівська газета. – 2009. – 21 серпня. – С. 3.
6. Державний архів Хмельницької області (ДАХмО), ф. Р-6193, оп. 12, спр. П-30437, 164 арк.
7. Гальчевський-Войнаровський Я. Проти червоних окупантів / Я. Гальчевський-Войнаровський. В 2 ч. – Ч. 1, Краків: Українське видавництво, 1941. – 205 с.
8. Горліс-Горський Ю. У ворожому таборі. Спогади / Ю. Горліс-Горський. – Вид. 2-ге. – Нью-Йорк: Говерла, 1977. – 160 с.

Ланських О. Б.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ЗАХОДУ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Зміни в економіці, культурі, інформаційних технологіях в другій половині ХХ ст. і на початку ХХІ ст. викликали до життя необхідність радикального реформування освіти, індивідуальних методів навчання і трансформації свідомості викладачів. За таких умов посилюються постмодерні тенденції в освіті.

Постмодерністські ідеї стосовно освіти висловлюють С.Аронович, У.Долл,

А.Жиро, П.Макларен, В.Фішер та інші, виступаючи за демократичність та плюралізм в освіті, проти «диктата» теорій, систем в освіті.

Криза в освіті на Заході викликана, перш за все, інформаційним перевиробництвом, конкуренцією в сфері науки, яка посилюється, але не зводиться лише до виробничо-економічних факторів. Глибинні витoki такого стану мають соціокультурну і психологічну природу, що свідчить про глобальну антропну кризу, породжену відставанням духовно-морального розвитку людства від науково-технічного прогресу. Це відставання фіксує і посилює система освіти, стверджуючи в пізнанні людей ідею панування над зовнішньою природою на шкоду пізнанню природи «внутрішньої», власне людських чуттєво-інтелектуальних, естетичних і моральних сил. [1, с. 9].

Однією з проблем, яка знаходить своє відображення в сучасній освіті, є розподіл культури на передову та відсталу, на високу та низьку, на прогресивну та регресивну (наприклад, чому статус одного навчального предмету повинен бути вище статусу іншого).

Наступною проблемою є посилення та зростання технічного знання, що проявляється в прагненні освіти до тестування і стандартизації. Особливо актуальними такі підходи є для США та Європи. Але з кожним роком вони стають актуальними і в нашій вітчизняній освіті.

Постмодерністські концепції освіти виступають за радикальне реформування освіти, за індивідуальні методи навчання, за застосування психотехнічних методів для зміни свідомості тих, хто навчається, і тих, хто навчає. «На місце цілої єдності, універсального знання та інших речей, які обтяжені монізмом, постмодернізм становить частини, відмінності, диференціації, індивідуалізації та інші сингулярності, які осмислюються в термінах радикального та форсованого плюралізму» [2, с. 95]. Це викликає обережність деяких філософів освіти стосовно того, до чого можуть призвести постмодерністське мислення і освіта.

Постмодерністська освіта потребує «постформального мислення». Його основними ознаками є не відтворення знань, а «виробництво своїх власних знань»; відкриття в собі нових можливостей, самореалізації власного потенціалу; метаморфічне пізнання – можливість бачити зв'язок між протилежними речами; розуміння контексту; нелінійне розуміння причинності. [3]

Постмодерністська освіта бачить своїм завданням розкриття можливостей і здібностей того, хто навчається, до самореалізації.

Отже, процес осмислення проблем освіти відбувається досить інтенсивно. Загалом ситуацію західної філософії освіти в епоху Постмодернізму можна інтерпретувати, як радикальне переосмислення тих основ (підстав), на яких тримається вся європейська культура.

Література:

1. Валицкая А. П. Как возможна общая теория образования, или о междисциплинарном статусе понятия «диалог» / А. П. Валицкая // Диалог в образовании: сб. материалов конференции. – СПб., 2002. – С.9.

2. Гречко П. К. Концептуальне модели истории: пособие для студентов / П. К. Гречко. – М.: Логос, 1995. – 144 с.

3. Kincheloe J. Toward a critical politics of teacher thinking: Mapping the postmodernism. – Westport, 1993. – P.26

СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ УГОДИ

Важливою умовою всезагального і вічного миру, на наш погляд, є еволюція людства від природного стану до громадянського. Що у свою чергу зумовлює необхідність розглянути філософську ідею вічного миру в контексті теорії суспільного договору, сутність якої, розкривається через такі категорії, як природний стан, природне право, держава, громадянський стан, позитивне право, а починаючи від Канта – всесвітньо-громадянський стан, міжнародне право і право громадянина світу.

Сама ідея суспільного договору має своїм джерелом природне і позитивне право, які у поєднанні створюють умови для укладання суспільного контракту. У свою чергу, вони тісно пов'язані між собою категоріями «справедливості», «рівність», «свобода» та ін. Оскільки людина або держава можуть бути не задоволені існуючим позитивним правом, вони можуть апелювати до природного права. Ідея природного права, таким чином, розглядається у двох аспектах: (1) у зв'язку з появою держави (суспільний договір); (2) у зв'язку з функціонуванням демократії (як механізм захисту прав людини в існуючій державі). Результатом розвитку теорії суспільної угоди стала думка про те, що людина від народження має низку прав, які надані не державою, а природою. Тому держава, наприклад в особі монарха, не може їх порушувати. Якщо ж вона їх все таки порушує, то людина, апелюючи до своїх природних прав, може захищати себе через судову систему, відстоювати свою гідність. Як наслідок, формується або обмежена, конституційна монархія, або республіка (критика абсолютизму). Завдання держави – виробити такі юридичні норми і спеціальні інституції, які б захищали природні права людини.

Теорія суспільного договору, що розкриває механізм появи держави і позитивного права, як відомо, має витoki ще в античній філософії. Родоначальником договірної теорії походження держави, як стверджує А.М. Чанишев, є молодший софіст Антифонт, який говорив, що закони держави є законами людей, а отже є довільними. Проте держава виступає результатом суспільного договору людей, тобто своєрідної домовленості між ними [1, с. 216].

До того ж Антифонт наголошує і на існуванні природних прав людини, критеріями яких у нього виступають природні якості самої людини: «Тих, хто походить від знатних батьків, ми поважаємо і шануємо, тих же, хто не зі знатного дому, ми не поважаємо і не шануємо. У цьому ми вчиняємо по відношенню один до одного як варвари, тому що за природою ми усі в усіх відношеннях рівні, притому [однаково] і варвари, і елліни. [Тут] доречно звернути увагу на те, що в усіх людей потреби від природи однакові... І справді, ми усі [однаково] дихаємо повітрям – через рот і ніс, і їмо ми усі [однаково] – за допомогою рук» [2, с. 321]. Варто наголосити на тому, що ідея рівності людей від природи, висунута Антифонтом, стала однією зі стрижневих у теоріях суспільного договору та природного права.

Доволі цікавою, на наш погляд, є інтерпретація справедливості з точки